

Istraživanje glazbene baštine Dobrovoljnog vatrogasnog društva Prvi hrvatski dobrovoljni vatrogasni zbor u Varaždinu

Biserka Vlahović
Varaždin

Primljeno: 28. 03. 2012.
Prihvaćeno: 05. 12. 2012.
Pregledni rad /
Review Article
UDK 78(497.5):061.2

Sažetak

Kad je 17. lipnja 1864. u Varaždinu osnovana prva dobrovoljna vatrogasna organizacija u Hrvatskoj pod imenom Prvi hrvatski dobrovoljni vatrogasni zbor, svega osamnaest godina nakon prvog dobrovoljnog vatrogasnog društva u Njemačkoj i u svijetu, Varaždin je postao kolijevkom dobrovoljnog hrvatskog vatrogastva. Već u samom nazivu društva nacionalna oznaka označavala je aktualno nacionalno buđenje Hrvata protiv naleta germanizacije. Kako je Varaždin kao i većina hrvatskih gradova pod velikim utjecajem Austrije i Njemačke, u tom pogledu ni vatrogastvo nije moglo biti iznimka, tim više što je osnovano prema njemačkim i austrijskim uzorima, a i sami osnivači bili su vezani uz njemački element u gradu. „Novi hrvatski duh otresao se prevelikog njemačkog kulturnog upliva i pošao novim narodnim putevima, kadkada i ponešto drastičnijim načinom, ali to se nije dalo izbjeći, ako se htjelo ostati gospodarom u vlastitom domu.“¹ Od osnutka Društvo je imalo za svoje potrebe, poput ostalih vatrogasnih društva u Evropi društvenog liječnika, svećenika, veterinara, pjevački zbor i vatrogasnu glazbu. Brojni glazbenici posvećuju svoje glazbene kompozicije u čast novoosnovanom Vatrogasnom zboru. O kojim je glazbenim umjetnicima riječ i u kolikom opsegu glazbene građe se zapravo radi, doznati ćemo više u ovom radu.

Ključne riječi: glazbena baština, glazbenici, vatrogasni balovi, vatrogasna glazba, pjevački zbor

Uvod

O povijesnom razvoju Prvog hrvatskog dobrovoljnog vatrogasnog zbora osnovanog 17. lipnja 1864. g., u proteklom vremenu pisalo je uz određene društvene jubileje više autora: Julije Janković 1914., Joso Defrančeski 1934., Mirko Androić 1955., Redakcija DVD-a i Biserka Vlahović 1993., 1999. i 2004. Izuzetno dugačak kontinuitet djelovanja ovoga Zbora, 148

¹ Krešimir FILIĆ, *Glazbeni život Varaždina*, Varaždin, 1972., str. 395.

godina, privlači i dalje pozornost povjesničara vatrogastva, a česti je predmet i tema stručnih međunarodnih savjetovanja povjesničara CTIF- a.² Upravo ta najnovija istraživanja povijesti varaždinskog vatrogastva donose na vidjelo nove vrijedne podatke vezane uz primarnu djelatnost ovog Društva, dakle vatrogastvo i vatrozaštitu, ali i cjelokupno kulturno i javno djelovanje varaždinskih vatrogasaca kako u gradu Varaždinu tako i u cijeloj Hrvatskoj, a i izvan granica Domovine. Brojni arhivski dokumenti govore o dobro razvijenoj suradnji varaždinskih vatrogasaca s brojnim društvima koja djeluju u Varaždinu. Od prvih početaka djelovanja Društvo sudjeluje u svim kulturnim i javnim priredbama u gradu i kod crkvenih obreda kao što su: Florijanska proslava, crkvene procesije, Čuvanje Božjeg groba, Svih Svetih, pogreba i dr. Varaždinski vatrogasci istaknuli su se kao izvrsni organizatori društvenih plesova i tombola, jubilarnih proslava, društvenih obljetnica, humanitarnih akcija, donacija i sl. što znači da su uvijek bili nezaobilaznim čimbenikom kulturno – prosvjetnog života u svojoj sredini.

Glazbena djelatnost članova Dobrovoljnog vatrogasnog društva Prvi hrvatski dobrovoljni vatrogasni zbor u Varaždinu

Iz povijesti vatrogastva Hrvatske i Europe poznato je da su pri dobrovoljnim vatrogasnim društvima djelovali limeni i tamburaški sastavi, pjevački zborovi, diletantske sekcije, čitaonice, sportske sekcije i dr., a održavana su i predavanja vezana uz različite teme (ne samo vatrogastvo) pa se može zaključiti da su dobrovoljna vatrogasna društva bila i kulturno–prosvjetne ustanove koje su pridonosile kvaliteti i raznolikosti kulturnih sadržaja u pojedinim sredinama kako u gradovima tako i u seoskim okruženjima. Vezano uz temu ovog rada osvrnut ćemo se na glazbeno stvaralaštvo u Vatrogasnom društvu. Činjenica je, da je novoosnovano Društvo i prvo takvo u Hrvatskoj bilo velika novina za varaždinsku sredinu. Svaki poduzeti korak članova Društva praćen je u gradu s velikim interesom pa stoga nije nikakvo čudo da je dobrovoljno vatrogastvo postalo simbolom ne samo grada Varaždina već i cijele Hrvatske. Brojni glazbenici pokazali su interes za djelovanje ovog Društva poklonivši mu u čast svoje kompozicije. U društvenoj arhivi vidljiva je dobra suradnja vatrogasaca i spomenutih glazbenika.

² Internationale Arbeitsgemeinschaft für Feuerwehr und Brandschutzgeschichte, Museen und Dokumentation im CTIF (Međunarodna radna zajednica za vatrogastvo i povijest vatrozaštite, muzeje i dokumentaciju u CTIF-u). CTIF je kratica francuskog naziva Comité Technique International prevention et d'extinction du Feu ili u prijevodu Međunarodni tehnički komitet za preventivu, zaštitu i gašenje požara sa sjedištem u Parizu, osnovan 1900. Centar za povijesna istraživanja je u Pribislav u Češkoj.

Na početku djelovanja članovi Prvog hrvatskog dobrovoljnog vatrogasnog zbora u Varaždinu osim organizacijskih poslova na ustroju društva, nabavci potrebne opreme za obavljanje vatrozaštitne službe, društvene odjeće (uniforme), aktivno djeluju i na organizaciji kulturnog i društvenog života u samom Društvu. U društvenoj arhivi nalazimo da već 1867. godine vatrogasci imaju svojeg kapelnika, ali nemaju još zbora. „U to ime predlaže se da se među članovima po kapelniku Ivanu Antunu Udlu izaberu pjevači koji će pjevati pjesme u crkvi, pjevati požarne znakove, društveno geslo i na grobovima svojih umrlih drugova tužaljku prigodom ukopa.“³

Za istu godinu doznajemo da je zbor počeo s radom pod vodstvom I. A. Udla. Od početka djelovanja Društvo se služilo geslom (lozinkom) na hrvatskom i njemačkom jeziku, koje su zapravo isto značile, samo što je hrvatski tekst imao dvije riječi više. Glase ovako:

“Bogu na slavu, bližnjemu na izbavu !“ ili “Gott zu Ehren, dem Nächsten zum Wehren!“

Kad su prestali rabiti njemačko geslo stavili su uz hrvatsko još i novo hrvatsko geslo :

“Jedan za sve, svi za jednoga !“

I pjevači ovog zbora imali su također svoje geslo, koje glasi:

„Mi složismo se kolom tim

Za sjajnog pjeva goj;

Ter iz dubine duše svim

Izvire nam naš poj !“⁴

Tekst gesla (jedna strofa) sastavio je pokojni učitelj Stjepan Matasović, a uglazbio ga je društveni kapelnik I. A. Udl.

Dobra suradnja vatrogasaca i glazbenika rezultirala je utemeljenjem vatrogasne glazbe. Članovi te glazbe kao i pjevači polazili su internu školu u kojoj su učili note i pjevanje, što znači da su morali usvojiti elementarno glazbeno znanje. Probe su održavane dva puta tjedno, a sve obaveze članova bile su regulirane pravilima. Glazbeni programi sastojali su se od različitih glazbenih vrsta i u početku se osjećao jak utjecaj Njemačke i Austrije, a kasnije se sviraju i kompozicije domaćih autora. S godinama su se mijenjali kapelnici, a svaki od njih poklonio je Vatrogasnom društvu,

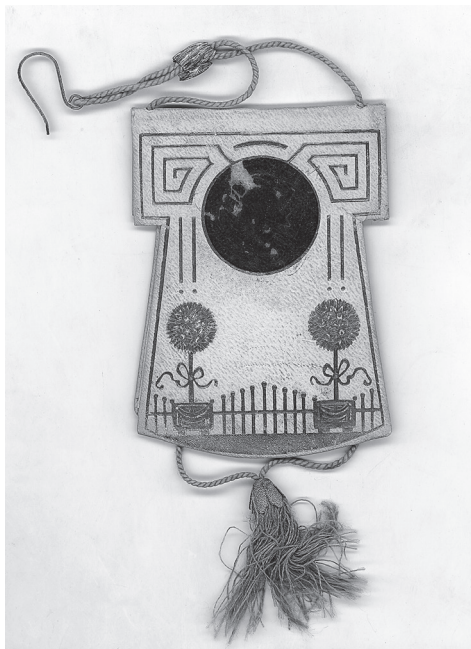
³ Društvena arhiva za 1867. godinu.

⁴ Društvena arhiva do 1870. godine.

u znak sjećanja, glazbenu kompoziciju. Najnovija istraživanja provedena u Državnom arhivu u Varaždinu pregledom arhive starih novina urodila su pronalaskom zanimljivog podatka vezanog uz glazbu DVD-a Varaždin. Naime, u Österreichische Feuerwehr – Zeitung, za koji su inače dosta pisali varaždinski vatrogasci, nalazimo dekret o imenovanju kapelnika u vatrogasnoj glazbi najstarijeg Dobrovoljnog vatrogasnog društva u Varaždinu.⁵ Iz teksta je vidljivo da je zborovođom imenovan Vaclav Prohaska koji je i inače bio član DVD-a Varaždin i poklonio mu uz društveni ples 1871. „Brzu polku vatrogasaca“. Iz skromnih podataka doznajemo da su vatrogasna glazba i zbor pod njegovim vodstvom djelovali vrlo uspješno, a u glazbi je sviralo 10 glazbenika. U društvenoj arhivi nalazimo lijep običaj koji su vatrogasci prakticirali svake godine, a zabilježen je 11. svibnja 1904. kad su drugoj kumi vatrogasne zastave Ani Kiš – Šaulovečkoj pjevali serenadu, a svirala je i gradska glazba. Ovaj su običaj kasnije održavali svake godine za Anino (26. srpnja) kad je kuma slavila imendan. S vremenom su pjevači postali sve bolji pa su pozivani na brojne nastupe, ne samo u Varaždinu, pa tako čitamo da su nastupili npr. u Rasinji kod posvete vatrogasne zastave gdje su jednu pjesmu otpjevali i grofici Inkey. Dobri rezultati postignuti redovitim probama i marljivim vježbanjem potaknuli su članove zbora da osnuju zbor neovisan o djelatnosti DVD-a. Zbor je kasnije osnovan kao samostalan i u njemu je pjevalo 17 pjevača za koje nalazimo podatak da su 1908. pjevali za Florijanovo i za Sve Svete. Godine 1991. dobrovoljni vatrogasci grada Varaždina ponovo obnavljaju nakon 44 godine ovaj lijepi običaj obilježavanja vatrogasnog patrona sv. Florijana prisustvovanjem svetoj misi u Crkvi sv. Florijana i zakuskom u Vatrogasnom domu. Šteta što ovo naše najstarije Društvo nije sačuvalo glazbenu tradiciju do današnjih dana poput brojnih vatrogasnih glazbi koje i danas djeluju u Hrvatskoj i time potaknulo njegovanje glazbene kulture u vatrogastvu.

Uz sve rečeno, varaždinski su se vatrogasci dokazali i kao izvrsni organizatori društvenih plesova, vatrogasnih balova, humanitarnih zabava, plesnih vjenčića, tombola i slično. U društvenoj arhivi zapisano je da je prvi društveni ples Prvog hrvatskog dobrovoljnog vatrogasnog zbora održan 15. siječnja 1866. godine, dakle svega dvije godine nakon utemeljenja Društva. Već poznate tradicionalne i među Varaždincima željno očekivane vatrogasne balove i zabave Društvo je uspješno organiziralo sve do 50-ih godina 20. st.

⁵ Österreichische Feuerwehr-Zeitung, am 9. November 1870 wurde der erste Kapelmeister in Kroatien ernannt.

Slika 1: „Plesni red“ Vatrogasnog društva u Varaždinu,
(GMV, Zbirka tekstila, nakita i modnog pribora KPO 10057)

Slika 2: “Poziv na društveni ples“ Vatrogasnog društva u Varaždinu,
(GMV, Zbirka tekstila, nakita i modnog dizajna KPO 11981)

Prema pričanju onih Varaždinaca koji su te plesove posjećivali, pričalo se o njima mjesec dana prije i mjesec poslije. Naprosto, atmosfera u gradu bila je takva, da se rado odazivalo na vatrogasne balove, plesove i zabave. Bio je to čak ranijih godina trenutak, kada su se varaždinske dame mogle pokazati u svom punom sjaju, prave modne revije (kraj 19. i početak 20. st.).

U svakoj generaciji muzičara bilo je agilnih entuzijasta, koji su velik dio njihova slobodnog vremena posvetili razvoju glazbe. S istim mislima i istom ljubavi za glazbu, muzicirali su za svoju dušu, svoje vatrogasce, građane i goste. Konačno glazba je za sve nas vrlo važna, ona nas čini boljim ljudima. Ona razvija ljubav za lijepo i budi sjećanja na pripadnost mjestu, narodu i domovini. Ili kao što veli profesor Filić: „Ona govori razumljivim jezikom i ne treba nikakvih tumača ni prevodilaca, ona obuzima čovjeka svojim melodioznim govorom, uzbuđuje ga ritmom, pokreće na ples i pjevanje, budi u njemu radost, tješi ga u tuži i boli, titra u zaljubljenim srcima nježnim tonovima, podiže hrabrost, krijepi u radu, a sumornim, turobnim akordima ispraća nas na posljednjem zemaljskom putu. Zaista, glazba nas prati od kolijevke pa do groba.“⁶

Glazbenici koji su ostavili trag u glazbenoj baštini Dobrovoljnog vatrogasnog društva Prvi hrvatski dobrovoljni vatrogasni zbor u Varaždinu

Glazbeni život u gradu Varaždinu ima posebnu tradiciju, a Varaždinci su oduvijek znali cijeniti kvalitetnu glazbu. „Govorimo li o starom kulturnom Varaždinu, onda je upravo glazba ta koja mu daje značajno obilježje, jer je tu našla plodno tlo i dostigla za naše prilike znatne rezultate.“⁷ U cijelom 18. i 19. stoljeću u gradu je veći broj glazbenika, među njima i dosta stranih ljudi, najvećim dijelom Štajeraca i Čeha. Oni su svirali kod raznih javnih ili privatnih priredbi, na zabavama koje su organizirale plemićke obitelji u svojim palačama ili imućniji Varaždinci u svojim kućama. „Život je, naime u Varaždinu, osobito za zimske sezone kada je plemstvo s imanja dolazilo u grad bio vrlo bujan; zabave i plesovi bili su na dnevnom redu, a bez glazbenika nisu se mogli zamisliti.“⁸ Da je bilo tako vidjet ćemo navedemo li neke glazbenike iz tog doba, koji su djelujući u glazbenom životu Varaždina obnašali brojne funkcije. Važno je istaknuti da su neki od njih bili i članovi Prvog hrvatskog dobrovoljnog vatrogasnog zbora u Varaždinu, ali i zborovođe i dirigenti u pjevačkom zboru i vatrogasnoj glazbi.

⁶ K. FILIĆ, *Glazbeni život Varaždina*, str. 7.

⁷ K. FILIĆ, *Glazbeni život Varaždina*, Varaždin 1972., str. 7.

⁸ Ladislav EBNER, *Glazbeni život Varaždina*, Varaždin, str. 64.

Upravo ti glazbenici posvećuju novoosnovanom vatrogasnom Zboru koji je postao ljubimac ne samo članova obitelji, već i građana Varaždina, razne glazbene kompozicije, valcere, polke, koračnice, nadgrobne pjesme i dr. Bili su to: Ivan Antun Udl, Vaclav Prohaska, Ivan Ernest Christoph, Antun Stöhr, Ljudevit Schlögel i Edmund Tuma. Svi redom stekli su glazbeno obrazovanje na konzervatorijima u Pragu, Beču ili Grazu. Uz pedagošku službu, dakle podučavanje glazbe bavili su se i komponiranjem, bili su gradski orguljaši, voditelji brojnih glazbenih društava, orkestara, članovi kazališnih grupa, a i privatno su podučavali svoje učenike na raznovrsnim glazbalima i samostalno ili zajedno sa svojim učenicima organizirali dobro posjećene koncerte u gradu. Činjenica je da su glazbeno iskustvo stekli kod najboljih tadašnjih muzičara i glazbenih pedagoga (druga polovica 19. st.), što im je nakon završenog studija bila dobra preporuka kod traženja zaposlenja. U bogatoj glazbenoj ostavštini navedenih glazbenika nalazimo uz crkvene i svjetovne kompozicije i notne listove (partiture) posvećene Vatrogasnom zboru u Varaždinu.

Kako se do sada istraživanjem glazbene baštine varaždinskih vatrogasaca nitko nije sustavno bavio, odlučeno je, da je za sada najvažnije da se prikupi, upozna i zabilježi ono što nam je ostalo od te građe koja će se držimo kad se sve to obavi, pokazati vrijednija i zanimljivija nego što se do sada mislilo.

Pronalaženje, prikupljanje i sistematiziranje ove vrste građe, dakle notnih materijala, iziskivalo je značajne napore upravo zbog toga što se ova građa ne čuva objedinjena na jednom mjestu, u jednom muzeju. Naime, vlasnici partitura u Varaždinu su: Državni arhiv Varaždin, Gradski muzej Varaždin, Knjižnica i čitaonica „Metel Ožegović“, Muzej hrvatskog vatrogastva Varaždin, a tu su i brojne varaždinske obitelji koje taj materijal čuvaju kao dragocjenu uspomenu u svojim privatnim zbirkama.

Zahvaljujući profesoru Gimnazije Varaždin Juliju Jankoviću i njegovom rukopisu „Povijest Prvog hrvatskog dobrovoljnog vatrogasnog zbora u Varaždinu“ došli smo prvi puta do zanimljivih podataka vezanih uz glazbenu baštinu varaždinskih vatrogasaca. Profesor Janković rođen je u Varaždinu 9. travnja 1856. (kršten Julius Karolus) od oca Konstantina i majke Ane, rođene Ivančan, a tu je i umro 30. siječnja 1919.⁹ Jedan je od mnogih bivših učenika i profesora, značajnih i zaslužnih ličnosti odgojenih u poznatoj Varaždinskoj gimnaziji, ime koje se ne može zaobići u bogatoj povijesti našega grada pa i cijele Hrvatske. Osim prosvjetno – pedagoškog djelovanja (profesor je povijesti i zemljopisa) prof. Janković rano počinje pisati svoje prve povijesne radove, a interes i ljubav za arhivska istraživanja

⁹ Biserka VLAHOVIĆ, *Zbornik hrvatsko vatrogastvo-Prvi hrvatski dobrovoljni vatrogasni zbor u Varaždinu*, Varaždin 1994., 177 – 178.

urodili su novim plodom. Naime, posebno je zaslužan za osnivanje Arhiva grada Varaždina uređujući i njegov županijski i gradski odjel. Činjenica je, da je bio čovjek enciklopedijskog znanja i široke kulture. Malo se zna da je iza sebe ostavio i nekoliko rukopisa koji sadrže vrlo vrijednu arhivsku i dokumentarnu građu zanimljivu za historiografiju Varaždina, ali isto tako i za povijest Hrvatske. Uređujući gradski arhiv bio je na izvoru svih informacija pa tako i onih vezanih uz glazbeno stvaralaštvo glazbenika koji su u to vrijeme djelovali u gradu Varaždinu. Činjenica je da je on zapravo prvi sastavio popis istih, što je dobra osnovica za daljnja potpunija istraživanja i dopune. Vezano uz temu ovog rada spomenut ćemo i drugi manje poznat Jankovićev rukopis "Glazbene uspomene jednoga staroga grada". Rukopis je u ostavštini Tomislava Miškulina, koju je čuvala njegova obitelj, pronašao je 1972. godine Krešimir Filić, a kako je riječ o glazbenoj povijesti Varaždina, citirao je neke ulomke u svojoj knjizi „Glazbeni život Varaždina“. Danas se tome rukopisu zameo svaki trag, ali to ne znači da potragu treba obustaviti. Naprotiv, od traganja nikad ne treba odustati. Stoga i takve rukopise treba uvrstiti u bibliografiju.¹⁰ Nepoznato je u kolikoj je mjeri Filić citirao spomenuti rukopis, ali nadamo se da bi daljnja istraživanja mogla donijeti nove zanimljive podatke (op.a.).

Zahvaljujući profesoru Jankoviću u spomenutom rukopisu vezanom uz povijest vatrogastva Varaždina u X. poglavlju pod naslovom „Spisi što ih je izdao I. hrvatski dobrovoljni vatrogasni zbor u Varaždinu o svom trošku za vrijeme svojega opstanka od god. 1864. do god. 1924. i nekoji njemu posvećeni glazbotvori još neizdani“ doznajemo prve informacije i podatke vezane uz glazbenu baštinu DVD-a Varaždin. Ovaj podatak nas ne čudi, jer interes i ljubav prema glazbi profesor Janković je stekao već kao maturant gimnazije kada se istaknuo u osnivanju pjevačkog društva „Vila“. U tekstu pod naslovom 2. *Skladbe* čitamo: „1. *Pjesma u čast sv. Florijana za jedan glas*“. Složio (?). Skladba potiče iz prvih godina Zborova opstanka (1864. – 1869.) jer to sudimo po povijesnom tekstu hrvatskom, koji je pisan starijim pravopisom (ě, è). Pjesmica se sastoji od deset strofa. Pjevali su je članovi kod svećanih misa na Florijanovo.

Značajan trag u glazbenoj kulturi Varaždina ostvario je Ivan Antun Udl.¹¹ Rodio se u Jarenimi kraj Maribora 1815. godine, a umro u Varaždinu 27. studenog 1869., pokopan na varaždinskom groblju 29. studenog, gdje je do danas sačuvan njegov grob. Već je u roditeljskom domu naučio od

¹⁰ S. MAJER-BOBETKO, Z. BLAŽEKOVIĆ, G. DOLME, *Hrvatska glazbena historiografija u 19. stoljeću*, HMD, Zagreb, 2009., str. 52.

¹¹ Prezime Udl piše se ispravno Udl a ne Udel, jer je tako zapisano u matičnim knjigama, izvještajima bečkog Konzervatorija, a i u Varaždinu na grobu njegova oca, Filić, str. 395. U društvenoj vatrogasnoj arhivi i literaturi pisano je Udel sve do 2011. godine (op.a.).

oca učitelja svirati violinu i puhačke instrumente, a kasnije se školovao na Učiteljskoj školi u Grazu, te završio tečaj za orgulje i generalbas. Tijekom radnog vijeka Udl je obavljao različite funkcije u glazbenom životu Varaždina. „Bio je kapelnik gradske glazbe, dirigent dobrovoljnog orkestra, učitelj pjevanja i glasoviranja...“¹² Obavljao je službu nastavnika na glazbenoj školi „Muzičkog društva“, a obavljao je i službu gradskog organiste župne crkve sv. Nikole. Njegova supruga Matilda, rođena Nonner kao i njezina obitelj bavila se glazbom. Profesor Filić donosi popis do sada pronađenih Udlovih kompozicija i pretpostavlja da je sigurno Ivan Udl još više toga komponirao što će se možda s vremenom i pronaći. Očito je, da prof. Filiću nije bila poznata činjenica da je Udl bio oduševljeni podupiratelj i kapelnik Dobrovoljnog vatrogasnog zbora u Varaždinu, što potvrđuje prof. Janković u već spomenutom rukopisu u X. poglavlju pod točkom 2. gdje nalazimo dvije kompozicije Ivana Antuna Udla. Prva kompozicija „*Geslo I. hrvatskog varaždinskog vatrogasnog pjevačkog zbora*“ za četiri muška glasa. I dalje pod točkom 3. prof. Janković piše: „I. A. Udl: „*Nadgrobna pjesma*“ složena god. 1867. (U zapisniku glavne sjednice od 1. svibnja 1867. stoji ovo njemački pisano: „Herr Johann Anton Udl hat ein *Grablied* verfasst und dem Vereine gespendet, weswegen ihm ein Dank abgestattet ist.“ geschlossen und gefertigt – E. Schmidt, M. P. F. (Ferdo) Haiman, Schriftführer m. p. Opus (?)“. U prijevodu tekst glasi: „Gospodin Ivan Antun Udl komponirao je Nadgrobnu pjesmu koju je posvetio društvu, zbog čega mu je iskazana zahvala.“¹³ Na istoj sjednici članovi su sa zahvalnošću ovu vijest primili na znanje i zaključili da se „Pjesma ima odmah dati prepisati i pjevači na pokus pozvati. Danas ove nadgrobne pjesme nigdje nema u arhivu, što je svakako velika šteta, jer bi to bila lijepa uspomena na prošla vremena, a i članovi bi ju još i danas mogli svojim umrlim drugovima na grobu pjevati (...).“¹⁴ U sjedničkim zapisnicima kalendarske 1867. nalazimo podatak da su: „Pristigle brojne pjesme tužaljke i u narednoj će sjednici jednu od njih odabrati i tada će je dati članovima da je nauče ...“ „Udl je bio jaka glazbena ličnost koji je preko 30 godina vodio muzički život Varaždina te si je stekao u tom pravcu velikih zasluga.“¹⁵ Umro je iznenada, a pokopan je na varaždinskom groblju 1869. O pokojnikovim zaslugama za glazbeni život Varaždina najbolje je pisao varaždinski tisak: „Velike njegove zasluge za glazbu i zabavu u Varaždinu priznalo je obćinstvo prigodom njegova sprovoda kojemu je prisustvovalo u tolikoj množini u kolikoj se rjedko vidja u Varaždinu. Sva varaždinska društva, gradjanska četa sa glasbenim sborom,

¹² K. FILIĆ, *Glazbeni život Varaždina*, Varaždin 1972., str. 377.

¹³ Društvena arhiva za godinu 1867., str. 177.

¹⁴ Julije JANKOVIĆ, *Povijest prvog hrvatskog dobrovoljnog vatrogasnog zbora u Varaždinu* (rukopis).

¹⁵ K. FILIĆ, *Glazbeni život Varaždina*, Varaždin 1972., str. 42.

mladež velike gimnazije, male realke i glavne učione sa učitelji, te mnoštvo časnikah i ostaloga pučanstva izkaza pokojniku posljednju čast.“¹⁶ Među spomenutima varaždinskim društvima posljednju počast odali su svom prvom kapelniku Ivanu Antunu Udlu i vatrogasci grada Varaždina.

Pod točkom 4. u poglavlju Skladbe Janković donosi nove podatke vezane uz djelovanje Vaclava Prohaske, Čeha rođenog 1833., a koji je umro i pokopan na varaždinskom groblju 1894. Dolaskom u Varaždin odmah je počeo s ozbiljnim radom u glazbenoj školi, formiranjem gradske glazbe, a glazbu je poučavao i privatno u svojem stanu. Treba naglasiti negativan, gotovo neprijateljski stav koji su zauzeli prijatelji Ivana Antuna Udla prema Prohaski, jer su do tada oni držali sve glazbene pozicije u gradu Varaždinu u svojim rukama, podcijenivši tako glazbene kvalitete i stručnost Prohaske. Kako je posjedovao veliku energiju, upornost i izrazitu marljivost, rezultati u Prohaskinom radu nisu izostali. O njegovom radu pišu pohvalno i tadašnje novine.¹⁷ Sebe je potpisivao: „Glasbeni čeonik i učitelj glazbe kraljevskog slobodnog grada Varaždina“.

Vežano uz temu, Prohaska je posvetio Varaždinskom dobrovoljnom vatrogasnom zboru godine 1870. „*Brzu polku vatrogasaca*“. U skupštinskom zapisniku je zapisano: „Društveni kapelnik Vječeslav Prohaska zateče zabavljajuće se društvo (društveni ples 14. siječnja 1871.) sa jednom osobito dobro sastavljenom „*Brzom polkom vatrogasaca*“, u kojoj se osobito skladno svi vatrogasni znakovi mijenjanju sa koračnicom vatrogasaca“. Tom zgodom iskazuje se ovdje želja da se osnuje posebna vatrogasna glazba. Ove skladbe nema u Zborovu arhivu“.¹⁸ Ovu polku ne spominje prof. Filić u knjizi „*Glazbeni život Varaždina*“, ali Janković za godinu 1867. piše da je osim Udlove „*Nadgrobnne pjesme*“ nestalo i „*Prohaskove brzopolke*“ koja je bila posvećena Zboru, a sastavljena od signala požarničkih...“.¹⁹

Sljedeći glazbenik čije je ime i rad vezano uz temu ovog rada je Ivan Ernest Christoph, rođen 1844. godine u mjestu Hohenmauthu u Češkoj, došao je u Varaždin 1876. s jednom kazališnom družinom i ovdje je djelovao do smrti 6. svibnja 1895. Umro je iznenada u 51. godini života od upale pluća. Glazbeno obrazovanje stekao je na konzervatoriju u Pragu, službovao je u orkestru Bečke opere, potom nekoliko godina u Odesi kao ravnatelj pjevačkog zbora, a kao kapelnik operetnog društva došao je u

¹⁶ Pučki prijatelj br. 47. od 2. prosinca 1869.

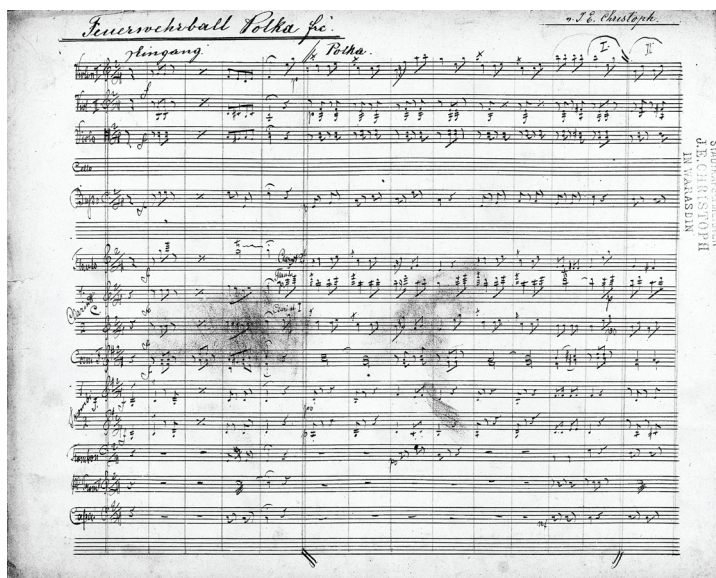
¹⁷ Isto, 1867., str. 79.

¹⁸ U dogovoru Državnog arhiva Varaždin na inicijativu Biserke Vlahović i varaždinskih vatrogasaca Jankovićev je rukopis tiskan uz 130-u obljetnicu vatrogastva kao I. dio Zbornika hrvatskog vatrogastva Prvi hrvatski dobrovoljni vatrogasni zbor u Varaždinu – Kolijevka hrvatskog vatrogastva 1864.-1994., Varaždin, 1994., str. 177.

¹⁹ Isto, str. 40.

Varaždin gdje postaje 1877. kapelnikom gradske glazbe, glazbeni pedagog u glazbenoj školi, zborovođa Hrvatskog pjevačkog društva „Vile“, učitelj pjevanja na višoj djevojačkoj školi, direktor glazbene škole, a i privatno je podučavao klavir i violinu. U Varaždinu je ubrzo stekao veliki broj prijatelja zahvaljujući prije svega vlastitim glazbenim sposobnostima i uljudnoj komunikaciji s Varaždincima. I supruga Emilija rođ. Maschek podupirala je supruga u njegovom glazbenom djelovanju, a i sama je nastupala kao solistica u crkvi i na koncertima kao izvrsna sopranistica. Tijekom djelovanja u gradu Varaždinu I. E. Christoph djelovao je i kao skladatelj, ostavivši iza sebe brojne crkvene i svjetovne skladbe.

Pod točkom 5. citiranog rukopisa Janković piše: „Ivan Ernest Christoph „Zum Feuerwehr-ball“ 1882. Valzer Opus 38- „Na vatrogasni bal“ valcer iz 1882. Sam kapelnik je valčik instrumentirao i lijepo vlastoručno napisao s ukusnim uvezom i Zboru posvetio. Nalazi se u društvenom arhivu.“²⁰ Usprkos uloženom trudu ovaj valcer poklonjen varaždinskim vatrogascima uz vatrogasni bal 1882. godine nismo za sada uspjeli pronaći. U popisu Christophorovih skladbi koje donosi Filić nema ga također, ali među svjetovnim kompozicijama Filić pod brojem 18. piše o drugoj „Feuerwehrball Polka francaise“ von E. I. Christoph am 16. Dezember 1879. partitura i dionice su originalni rukopis koji čuva i danas Kulturno-povijesni odjel Gradskog muzeja Varaždin.

Slika 3: I. E. Christoph: „Feuerwehrball Polka francaise“ iz 1879., autograf, tinta (GMV, KPO 53765)

²⁰ Isto, str. 177.

O veličini zaslužnog hrvatskog kompozitora i glazbenika Ivana Ernesta Christopha najbolje svjedoči ispraćaj vrijednog pokojnika do njegova posljednjeg počivališta na varaždinskom groblju, u kojem je sudjelovao gotovo cijeli grad Varaždin. Među brojnim sudionicima ove žalobne povorke bili su i vatrogasci Prvog hrvatskog dobrovoljnog vatrogasnog zbora u Varaždinu čiji je bio kapelnik.²¹

Poput već spomenutih glazbenika i Antun (Anton) Stöhr potomak je češke obitelji. Rođen je 9. rujna 1847. u Gospiću, gdje je službovao njegov otac Većeslav Stöhr kao časnik – sudac, porijeklom Čeh. Majka Ana Reinemann ostala je vrlo rano udovica s dvoje malodobne djece, kćerkom Adolfinom i sinom Antonom. Kako je majka imala rodbinu u Varaždinu preselila se u Varaždin gdje je provela cijeli život, preudavši se za liječnika Ivana Hauptfelda koji je djeci bio dobar očuh i skrbnik. Vrlo rano majka je primijetila veliki interes, ljubav i nadarenost koju je pokazivao dječak Antun za glazbu. Omogućeno mu je školovanje kod poznatog varaždinskog glazbenika Ivana Padovca, gdje je talentirani mladić učio svirati klavir, gitaru i violinu. Značajan utjecaj na njegovu glazbenu izobrazbu ostavili su Josip Nonner i učitelj glazbe Ivan Anton Udl koji je bio iskren prijatelj i pomoćnik onda već slijepom Padovcu.²²

Glazbeno školovanje mladi Stöhr, nastavlja na praškom konzervatoriju učeći violinu i klavir kod najboljih glazbenih pedagoga. Od godine 1861. do 1864. živi u Pragu u krugu očeve obitelji. Daljnje tri godine od 1864. do 1867. nastavio je glazbeno školovanje na konzervatoriju u Grazu. Violinu je učio kod prof. Ferdinanda Caspera, a klavir kod poznatog glazbenog pedagoga prof. Ivana Buwe. Omogućeno mu je da već vrlo rano prakticira u Buwinoj školi (1867.). Usprkos mogućnosti da ostane djelovati u Grazu mladi se Stöhr vraća u Varaždin gdje počinje s podučavanjem klavira, violine, ali i muzičke teorije. Sve se više uključuje u glazbeni život Varaždina, pa uz svoju školu poučava glazbu u djevojačkom institutu Marije Halter i u ženskom konviktu uršulinskog samostana gdje djeluje četiri desetljeća kao učitelj glazbe i pjevanja. Uz brojne koncerte, na kojima uspješno nastupa, Antun Stöhr uvodi u glazbeni život Varaždina jednu novinu koja je pobudila izuzetan interes tadašnje inteligencije o čemu vijesti donosi i tadašnji tisak.²³ Riječ je naime o koncertima, zajedničkim produkcijama Stöhra s učenicima u njegovom domu, kako bi pokazao Varaždincima rezultate svoga rada te preciznost i kvalitetu učeničkih izvedbi. Sudjelovao je na brojnim koncertnim priredbama u uršulinskom samostanu, varaždinskoj

²¹ Varaždinski Vjesnik, god. VI., br.19., od svibnja 1895. – Anonimus: „Ivan Ernest Christoph“ (nekrolog).

²² K. FILIĆ, str. 403.

²³ „Agramer Zeitung“ od 1.svibnja 1871.

gimnaziji, pjevačkom društvu „Vila“, u čitaoničkom društvu „Dvorani“ te u djevojačkom institutu Halterovih, gdje svira klavir i violinu, ili nastupa kao solista svirajući violončelo. „Kao pedagogu nije Antunu Stöhru nadaleko bilo premca, njegovi su učenici bili odgojeni strogo, ozbiljno, kakav je bio i on sam po svojoj naravi, ali se ipak u svemu opažala njegova osobita pažnja, ljubav i sklonost, što su njegovi đaci znali cijeniti, dokazujući to svakom prigodom svom učitelju.“²⁴ Mnogi njegovi učenici postali su poznati pjevači – pjevačice, klaviristi i daroviti violinisti. Činjenica je, da je Stöhr zbog pedagoškog uspjeha postao poznat, ne samo u Varaždinu već i diljem Hrvatske, što mu je pomoglo pri otvorenju koncesionirane glazbene škole u Varaždinu (15. prosinac 1881. g.). Ova je škola uspješno djelovala na nekoliko adresa: Trg slobode br. 9., Zagrebačka ul. br. 4., Kapucinski trg br. 140. i Ul. Maksima Gorkog 1. Obiteljski život počeo je u zrelijoj dobi oženivši svoju učenicu Olgu Bujanovu iz Bakra s kojom je imao tri kćeri od kojih su se Anka Stöhr i najmlađa Dolores Stöhr – Horvat bavile glazbom. Anka je bila profesorica glazbe na Varaždinskoj glazbenoj školi. Listajući stare novine čitamo brojne pohvale o Stöhru kao pedagogu, umjetniku i skladatelju, pa stoga nije čudo što se njegove kompozicije mogu naći u Pragu, Beču i Grazu. U Stöhrovoj bogatoj ostavštini nalazimo brojne svjetovne skladbe, jednu šaljivu operetu u jednom činu pod naslovom „Ženitba na prošćenju ili Matek i Janica“ čiji je libreto na kajkavskom napisao varaždinski učitelj Ljudevit Varjačić. Rađuje nas da je i Antun Stöhr dvije svoje kompozicije posvetio varaždinskim vatrogascima. Prva je nastala 1869. i posvećena je kumi vatrogasne zastave uz dan posvete 6. svibnja 1869. i glasi „Warasdiner Feuerwehr- Polka“ schnell für das Piano – Forte, Frau Josephine Weber achtungsvoll gewidmet 1869, što znači da je „Varaždinska vatrogasna polka“ posvećena s poštovanjem gospođi Josipi Weber. Ovu partituru čuva Državni arhiv u Varaždinu. Partitura je prvi puta izložena kao jedan od najvrednijih povijesnih izložaka DVD-a Varaždin 2005. godine na izložbi „Povijesne zastave dobrovoljnih vatrogasnih društava Republike Hrvatske“ autorice Biserke Vlahović, povodom XIII. Međunarodnog vatrogasnog natjecanja i XV. Međunarodnog natjecanja vatrogasne mladeži pod pokroviteljstvom predsjednika Republike Hrvatske Stjepana Mesića od 18. do 24. srpnja 2005. u Koncertnoj dvorani Hrvatskog narodnog kazališta u Varaždinu uz tzv. Vatrogasnu olimpijadu.²⁵ Druga kompozicija je pod naslovom „Warasdiner Feuerwehr-Polka Schnell von Antun Stöhr“ Warasdin den 20. I. 1878. Skladba je za orkestar, sačuvane su dionice za pojedine instrumente, većinom prijepisi, a pronađena među notama kapelnika Ivana Ernesta Christopha u Varaždinskom gradskom

²⁴ K. FILIĆ, str. 406.

²⁵ B. VLAHOVIĆ, Katalog izložbe „Povijesne zastave dobrovoljnih vatrogasnih društava Republike Hrvatske“, Varaždin, 2005.

muzeju, i nalazi se na Filićevom popisu pod br. 78.²⁶ Raduje nas da smo je uspjeti pronaći i ovdje je donosimo u prilogu.

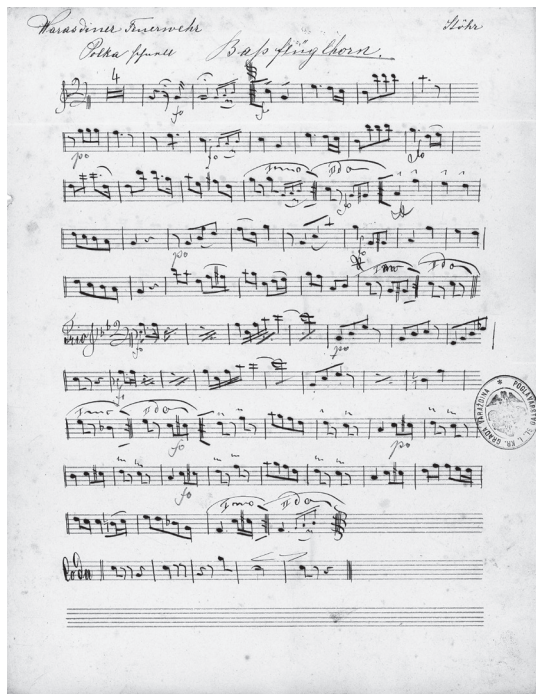
Slika 4: Antun Stöhr: „Warasdiner Feuerwehr – Polka“ posvećena kumi vatrogasne zastave Josipi Weber 1869.(DAVŽ)

Slika 5: Note “Varaždinske vatrogasne polke“ iz 1869. g. A. Stöhra (DAVŽ)

²⁶ K. FILIĆ, Glazbeni život Varaždina, Varaždin 1972., str. 412.

Slika 6: A. Stöhr: „Varasdiner Feuerwehr Polka“ schell iz 1878. g. (GMV, KPO 54849)

Slika 7: Note A. Stöhra: “Varaždinske vatrogasne polke“ 1878. g. (GMV, KPO 54849)

Skroman i povučen, dušom i tijelom odan svom zvanju glazbi, umro je u krugu svoje obitelji u 76. godini života 13. srpnja 1923. godine i sahranjen u obiteljskoj grobnici na varaždinskom groblju.

O bogatom životnom opusu hrvatskog glazbenika i skladatelja Antuna Stöhra napisao je o. Anselmo Canjuga u Sv. Ceciliji (nekrolog): „Prekinule su se žice i umuknula je lira jednoga marnoga radnika na glazbenom polju, koji premda skroman u radu, ipak je mnogo doprinio, da je hrv. pjesma i glazba napredovala, pa je tako utro put današnjoj njezinoj visini. Nema gotovo kuće u kojoj odmijevaju zvuci glasovira, a da se ne čuje pokoji izljev srca i duše toga skromnoga i marljivoga radnika.“²⁷

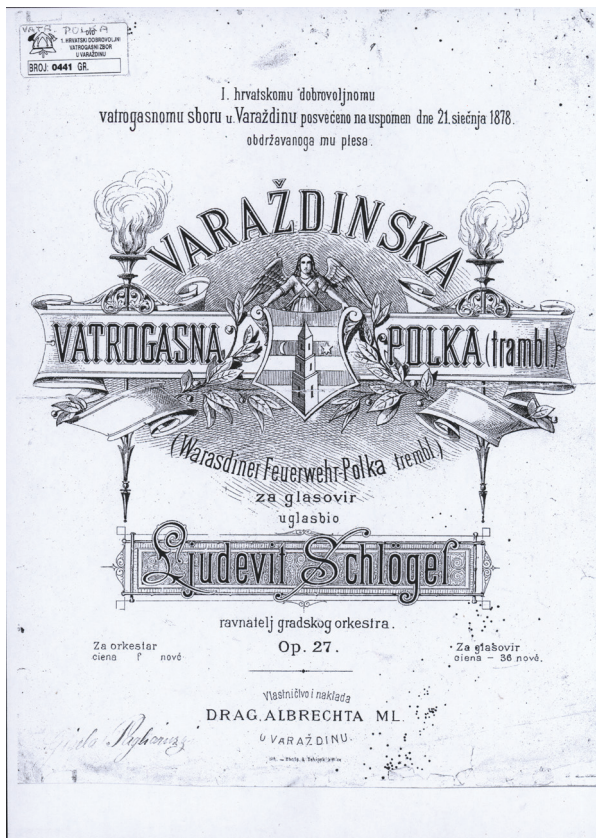
Sljedeći glazbenik koji je ostavio trag u glazbenoj baštini varaždinskih vatrogasaca je Ljudevit Schlögel. O glazbeniku Ljudevitu Schlöglu do ovog trenutka nije nažalost prikupljeno mnogo podataka, pa je ovo samo kratka bilješka o onome što se moglo pronaći o njemu. Zanimljivo je, da ni Filić u „Glazbenom životu Varaždina“ ne spominje ovog kompozitora, a sigurno je da djeluje u Varaždinu kao ravnatelj gradskog orkestra, što je jasno istaknuto na partituri „Varaždinske vatrogasne polke“ posvećene varaždinskim vatrogascima. Pregledom bibliografije Leksikografskog zavoda, sv. 13/14 i u indexu ne postoji njegovo ime. Nema ga ni na popisu nastupajućih umjetnika do 1940. godine.²⁸ Nedostaju podaci i o njegovom školovanju kao i cjelokupnom djelovanju. U društvenoj arhivi DVD-a Varaždin zabilježen je šturi podatak o imenovanju njegove supruge počasnim članom Prvog hrvatskog dobrovoljnog vatrogasnog zbora u Varaždinu.

Kao što je na partituri tiskano, kompozitor Schlögel je „Varaždinsku vatrogasnu polku–Warasdiner Feuerwehr-Polka trembl.“ za glasovir, posvetio I. hrvatskom dobr. vatrogasnom sboru u Varaždinu na uspomenu društvenog plesa 21. siječnja 1878. godine. Ovu partituru čuva Muzej hrvatskog vatrogastva u Varaždinu, a bila je vrijedan povijesno – vatrogasni izložak na izložbi „Feuerwehr–gestern und heute–Burgenländische Landessonderausstellung“. Upisana je u katalogu izložbe pod inventarnim brojem 459, VII/211.²⁹ Uvjereni smo da će sljedeća istraživanja glazbenog života Varaždina donijeti detaljnije podatke o umjetniku Ljudevitu Schlöglu.

²⁷ Sv. Cecilija god. XXII. Za god. 1923., svezak 5., str. 134., Anselmo. CANJUGA: Ante Stöhr hrv. glazbenik i skladatelj.

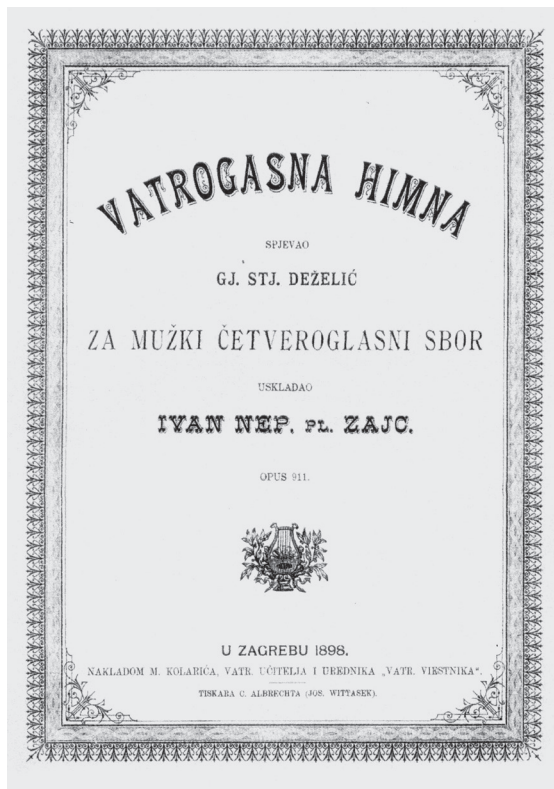
²⁸ Srdačno zahvaljujem dr. Nadi Bezić, voditeljici Knjižnice i zbirke arhivske građe Hrvatskog glazbenog zavoda na uloženom trudu u istraživanje spomenutog autora. Također iskreno zahvaljujem prof. Vladimiru Ščedrovu koji me je zadužio svojim stručnim savjetima.

²⁹ H. VALENTINISCH i J. M. PERSCHY, (Redaktion) – Katalog izložbe „Feuerwehr – gestern und heute“ („Vatrogastvo – jučer i danas“), dvorac Halbturn, 1998. Izbor izložaka za Hrvatsku pripremila Biserka Vlahović, povjesničarka vatrogastva.

Slika 8: Ljudevit Schlögel: „Varaždinska vatrogasna polka – Warasdiner Feuerwehr – Polka“ iz 1878. g. (Muzej hrvatskog vatrogastva Varaždin, inv. br. 0441)

Za izložbu u Austriji iz Hrvatske je uz Schlöglu „Varaždinsku vatrogasnu polku“ odabrana i „Vatrogasna himna“, koju je skladao za muški četveroglasni zbor Ivan Nep. pl. Zajc na tekst Gjüre Stjepana Deželića 1898. godine. Partitura je publicirana u katalogu spomenute izložbe pod brojem VII/212. Vatrogasna himna izdana je u posebnoj knjižici u nakladi Mirka Kolarića u tiskari C. Albrechta (Jos. Wittasek). Original partituru čuva Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu. Već 8. listopada 1898. godine ova se himna našla na programu koncerta zagrebačkog pjevačkog društva „Sloga“. Poznavatelji glazbe drže da je jedna od najljepših himna u Europi, a izvodi se i danas prigodom vatrogasnih obljetnica i jubilarnih proslava.

Slika 9: Naslovnica „Vatrogasne himne“ koju je napisao Gjur Stjepan Deželić i skladao Ivan pl. Zajc 1898. (Nacionalna i sveučilišna knjižnica Zagreb)

Godine 2009. uz Stöhrovu „Varaždinsku polku“ posvećenu kumi vatrogasne zastave Josipi Weber i Schlöglova je „Varaždinska vatrogasna polka“ publicirana u Zborniku radova 17. Međunarodnog simpozija Međunarodne radne zajednice za vatrogastvo, povijesti vatrozaštite, muzeje i dokumentaciju CTIF-a u Pribyslavu, Češka.³⁰

Edmund Tuma poput svojih prethodnika također je podrijetlom Čeh rođen 15. rujna 1872. u Osijeku. Kao dvogodišnji dječak došao je u Varaždin gdje je proveo velik dio svog života. Ovdje je polazio osnovnu školu i šesti razred gimnazije, a potom odlazi na konzervatorij u Prag. Nakon završenog studija vraća se u Varaždin gdje djeluje kao učitelj gradske glazbe i zborovođa, a povremeno i kao orguljaš u župnoj crkvi sv. Nikole. U Varaždinu ostaje 26 godina. Godine 1900. odlazi s jednom kazališnom

³⁰ Zbornik radova CTIF-a za 2009. godinu: Die Feuerwehr als kulturträger in den Dörfern, Märkten und Städten, 30. September bis 2. Oktober 2009, Pribyslav, Češka Republika, Biserka Vlahović: Musikalische, schauspielerische und andere Aktivitäten kroatischer Feuerwehren, str. 164-170.

družinom kao kapelnik i ubrzo postaje kazališnim kapelnikom u Osijeku. Tijekom života Edmund Tuma je često mijenjao mjesto boravka. Tako djeluje u Voloskom, pa u Opatiji odakle odlazi u Sisak gdje postaje orguljašem u župnoj crkvi, zborovođom Hrvatskog pjevačkog društva „Danice“ i „Sloge“, kapelnikom vatrogasne glazbe, a i privatno je podučavao glazbu. Životni vijek Edmunda Tume završio je u Petrinji, gdje je bio orguljaš u župnoj crkvi, kapelnik vatrogasne glazbe, učitelj pjevanja na državnoj nižoj realnoj gimnaziji, a podučavao je i privatno klavir i violinu. Umro je 12. lipnja 1928. godine. „Veoma skroman i savjestan u svom zvanju, uslužan, vrlo blage čudi, djelovao je kao glazbeni pedagog i kompozitor. U njegovoj ostavštini nađeno je oko četrdeset skladbi svjetovnog i crkvenog karaktera. Iako je bio Čeh isticao je uvijek svoje hrvatsko rodoljublje.

Za vrijeme boravka u Varaždinu posvetio je Prvom hrvatskom dobrovoljnom vatrogasnom zboru u Varaždinu skladbu „Vatrogasni navještaj“ (za gudački orkestar).³¹ Usprkos uloženom trudu da se uđe u trag ovoj kompoziciji, šteta je što se u tome nije uspjelo. Stoga vjerujemo da je ovaj rad temelj za daljnja istraživanja kao i dopune.

U nekrologu koji donosi anonimni dopisnik u Sv. Ceciliji čitamo: „Njegova je skromnost kriva, da nije njegov kompozitorski rad poznat široj javnosti... U Edmundu Tumi gubi i Sv. Cecilija dobrog prijatelja i vjernog pretplatnika. Bili bismo vrlo zahvalni onomu koji bi pregledao kompozitorski rad E. Tume te ga stručnjački ocijenio dotično pobrinuo se, da se otme zaboravu.“³²

Možemo vjerovati da je bilo i više glazbenika koji su svoje skladbe posvetili varaždinskim vatrogascima, međutim za sada je to sve što smo uspjeli pronaći. Šteta je što i druga dobrovoljna vatrogasna društva nisu provela slična istraživanja glazbene baštine, jer bi se na taj način dobio temeljitiji uvid u glazbenu baštinu vatrogasnih društava Hrvatske za koju pretpostavljam da je značajna.

³¹ K. FILIĆ, *Glazbeni život Varaždina*, str. 452.

³² Sv. Cecilija, god. XXII za god. 1928., sv. 4., str. 196/197.: M. R.: „Edmund Tuma“ (nekrolog).

Zusammenfassung

Die Forschung des Musikerbes des Freiwilligen Feuerwehrvereins der Erste kroatische Freiwillige Feuerwehrverein Varaždin

Die erste Freiwillige Feuerwehr in Kroatien wurde mit dem Namen „Das Erste kroatische freiwillige Feuerwehrkorps in Varaždin“ nur 18 Jahre nach den ersten Freiwilligen Feuerwehr der Welt gegründet. So wurde Varaždin zur Wiege der kroatischen Feuerwehr. Die in Namen der Gesellschaft erkennbare nationale Bestimmung kennzeichnete das nationale Erwachen der kroatischen Bevölkerung. Da Varaždin wie die meisten kroatischen Städte vor allem unter grossen österreichischen bzw. deutschen Einfluss stand, konnte auch die Feuerwehr keine Ausnahme sein. Um so mehr, da die Gesellschaft nach deutschen Vorbild gegründet wurde und die Gründer selbst den deutschen Element der Stadt sehr nahe standen. Eben deshalb war die varaždiner Gesellschaft Schauplatz härtester Kämpfe zwischen deutschen und nationalen Strömungen : es war ein Kampf um die kroatische Sprache und die nationale Sache.

Wie sehr der Verein nicht unter seinen Mitgliedern sondern auch unter ihren Familien und Bürgern von Varaždin, dieser Stadt des Barocks, der Blumen und der Musik beliebt war, lässt sich daraus schliessen, dass die zu der Zeit in der Stadt wirkenden Musiker dem Verein zu Ehren verschiedene Musikstücke widmeten (Polkas, Walzer, Grablieder). So entschlossen sich die Feuerwehrleute schon in den ersten Tagen des Vereins ihre eigene Blechmusik, sowie einen Sängerkhor zu gründen. Es ist wichtig zu betonen, dass viele Musiker auch Kapellmeister in diesem Vereine waren. Ich erwähne einige von denen: Ivan Antun Udl, Vaclav Prohaska, Ljudevit Schlögel, Antun Stöhr, Edmund Tuma und andere.

Das Musikleben in der Stadt Varaždin hatte eine besondere Tradition und varaždiner Leute haben immer gute und qualitätsvolle Musik zu schätzen gewusst. Der Musiklehrer und Kapellmeister Ivan Antun Udl war eine starke Persönlichkeit der 30 Jahre im Stadtmusikleben. Er komponierte die Feuerwehrdevise (Wahlspruch) zwischen den Jahren 1865 – 1869 für den Sängerkhor für vier männliche Stimmen.

Der Feuerwehrverein aus Varaždin ist einer der raren Vereine in Kroatien, der aus Anlass der Feuerwehrfahnenweihe im Jahre 1869 von der Fahnenpatin Josipa Weber eine eigene Musikkomposition als Geschenk bekommen hat. Die Komposition „Warasdiner Feuerwehr- Polka schnell“ hat Komponist Antun Stöhr Frau Josephine Weber hochachtungsvoll gewidmet. Stöhr war

der Schüler des berühmten kroatischen Komponisten Ivan Padovec und als Dirigent des städtischen Orchester komponierte er am 20. Jänner 1878 eine „Warasdiner Feuerwehr Polka schnell“. Diese Polka ist am 3. Mai 2009 aus Anlass der 145- Jahresfeier des Wirkens der varaždiner Feuerwehrleute im städtischen Konzertsaal zum ersten Mal ausgeführt worden.

Der Vereinskapellmeister Vaclav Prohaska hat einmal die Veriensmitglieder in einer guten Stimmung vorgefunden und das war für ihm der Impuls damit er eine schnelle „Feuerwehrpolka“ komponierte.

Zu dieser Zeit sind in Varaždin auch die Feuerwehrbälle gut bekannt, so hat der Komponist Ivan Ernest Christoph denen einen „Walzer zum Feuerwehrball“ im Jahre 1882 Opus 36 gewidmet, und am 16. Dezember 1879 schrieb er eine „Feuerwehrball – Polka“ francaise.

Ljudevit Schlögel komponierte dem Vereine „Warasdiner Feuerwehr- Polka“ trembl., die wurde aus Anlass, des Vereinstanzes am 21. Jänner 1878 dem Vereine gewidmet. Durch die Jahre wechselten die Komponisten und jeder von ihnen hat dem Feuerwehrverein ein Stück gewidmet.

In der Musik wirkten zehn Musiker. Schon 1867 wirkte in der Musik auch ein Sängerkhor, der von Ivan Udl geleitet wurde. Die Musiker besuchten eine interne Schule in der sie Noten und Singen lernten, was bedeutet, dass sie musikalisch geschult waren. Die Übungen waren zweimal wöchentlich organisiert und der Kapellmeister wurde von den Vereinsfinanzen bezahlt. Mit der Zeit sind sie sehr gut geworden, haben verschiedene Einladungen angenommen, so z.B. nach Rasinja zur Feuerwehrfahnenweihe wo sie der Gräfin Inkey ein Lied gesungen haben. Am 11. Mai im Jahre 1904 sang der Chor eine Serenade der zweiten Patin der Feuerwehrfahne Anna Kiss Šaulovečka, die städtische Musik spielte auch mit. Diese Sitte wurde später alle Jahre am Anntag wiederholt. Diese guten Resultate waren Grund, dass sich diese Sänger mit dem Gedanken befassten, ein Chor zu gründen, der unabhängig von der FF sein sollte. Dieser selbständige Chor wurde später gegründet und in dem blieben 17 Sänger die im Jahre 1908 am St. Florianstag und zu Allerheiligen gesungen haben. Wenn man den geschichtlichen Teil der Entwicklung dieser Orchester verfolgt, waren in jeder Generation agile Enthusiasten, die einen grossen Teil ihrer Freizeit der Musikentwicklung gewidmet haben.

Die Musik ist uns allen sehr wichtig, sie macht uns zu besseren Menschen, sie entwickelt die Liebe für das Schöne, sie weckt den Gedanken auf die Zugehörigkeit zum Orte, zum Volke und der Heimat. Es ist schade, dass man nicht weiter auf der Tradition der Musikkultur in dem ältesten FF Verein in Varaždin bestand.

Schlüsselworte: Musikerbe, Musiker, Feuerwehrbälle, Feuerwehrmusik, Sängerkhor

DRUŠTVO POVJESNIČARA GRADA VARAŽDINA
I VARAŽDINSKE ŽUPANIJE

UDK 94(497.5-37Varaždin)
ISSN 1848-0837

**HISTORIA VARASDIENSIS
ČASOPIS ZA VARAŽDINSKU
POVJESNICU**

2

VARAŽDIN, 2012.

Nakladnik / Publisher

Društvo povjesničara grada Varaždina i Varaždinske županije

Za nakladnika / For the Publisher

Spomenka Težak

Uredništvo / Editor's board

Sonja Poljak (Ivanec)	Magdalena Lončarić (Varaždin)
Vladimir Huzjan (Varaždin)	Ivan Obadić (Zagreb)
Suzana Jagić (Ivanec)	Spomenka Težak (Varaždin)
Ivančica Jež (Ludbreg)	Hrvoje Petrić (Zagreb)
Siniša Krznar (Zagreb)	Kruno Sudec (Varaždin)

Kontakti Uredništva / Editor's office

Franjevački trg 6, 42 000 Varaždin; tel/fax. 042/658 762;
e-mail: historiavarasdiensis@gmail.com

Glavni i odgovorni urednici / Editors in Chief

dr. sc. Hrvoje Petrić, MSc Ivan Obadić

Savjet časopisa / Journal's council board

dr. sc. Juraj Belaj (Zagreb), dr. sc. Neven Budak (Zagreb), dr. sc. Dragutin Feletar (Koprivnica), mr. sc. Ernest Fišer (Varaždin), PhD Zoltán Gőzsy (Pečuh), dr. sc. Željko Holjevac (Zagreb), Siniša Horvat, prof. (Varaždin), dr. sc. Andrej Hozjan (Maribor), Damir Hrelja, prof. (Varaždin), dr. sc. Mira Kolar-Dimitrijević (Zagreb), Miroslav Klemm, prof. (Varaždin), dr. sc. Nevenka Krklec (Varaždin), dr. sc. Mirjana Matijević-Sokol (Zagreb), dr. sc. Janko Pavetić (Varaždin), prof. emeritus Franjo Ruža (Varaždin), akademik Franjo Šanjek (Zagreb), Marina Šimek, prof. (Varaždin), mr. sc. Eduard Vargović (Varaždin), PhD Leopold Toifl (Graz)

Grafički urednik / Graphic editor

Kruno Sudec

**Urednik na Portalu znanstvenih časopisa Republike Hrvatske "Hrčak"/
Journal editor at "Hrčak" - The Portal od scientific journals of Croatia**

Dejan Zadro

Naklada / Copies

300

Priprema i tisak / Layout and Print

Tiskara Zelina d. d. - Sv. Ivan Zelina

Časopis izlazi jednom godišnje. Cijena primjerka iznosi 100 kuna.

Časopis se objavljuje novčanom potporom Grada Varaždina,
Bernarde Nova d. o. o. i TMT Čakovec

Korice: Freska s prizorom dvanaestogodišnjeg Isusa koji raspravlja s pismoznancima u hramu. Južni zid svetišta crkve sv. Marije u Lepoglavi. Ivan Ranger, oko 1742. godine.

Fotografija freske i likovni koncept korica: Kruno Sudec

Priprema korica za tisak: Studio Fotak